

Ivan Olbracht

český spisovatel a publicista

* 6. 1. 1882 Semily, + 20. 12. 1952 Praha

V nejlepších dílech - a myšlena je zejména romance Nikola Šuhaj loupežník - Ivana Olbrachta (vlastním jménem Kamil Zeman) dosáhla česká próza 20. století jednoho ze svých vrcholů: vyznačuje se pevností dějové linie, jež tu působí hned vedle výrazné psychologické charakteristiky, pojetí života jako vášnivé síly jde hned ruku v ruce se smyslem pro otázky etiky a morálky a fascinující je doposud čistota, jasnost a bohatství jazyka. Olbracht vytvořil však i díla tendenční a po únoru 1948 se dal do služeb totalitního režimu a jeho poslední roky byly již jen málo důstojnou dohrou.

Jeho otcem byl spisovatel Antal Stašek. Začal studovat v Berlíně práva, pak přešel do Prahy na filosofickou fakultu, ale tu nedokončil a věnoval se žurnalistice. Psal do sociálnědemokratických listů (Dělnické listy, Právo lidu). Politicky byl od počátku orientován marxisticky: v lednu 1920 se zúčastnil v Rusku II. sjezdu Komunistické internacionály, po návratu se stal redaktorem Rudého práva a v rámci své aktivity byl i dvakrát krátce vězněn (v roce 1926 a 1928). Po bolševizaci KSČ "karlínskými kluky" v čele s Gottwaldem na V. sjezdu v roce 1929 Olbracht ze strany vystoupil, věnoval se pak především literární práci a často pobýval na Podkarpatské Rusi. Okupaci prožil ve Stříbrci u Třeboně. V květnu 1945 se stal pracovníkem tiskového odboru ministerstva informací. Opět se přidal ke straně (kdysi prohlásil, že intelektuál musí být ze strany třikrát vykopnut, a teprve když se počtvrté připlazí, je to spolehlivý komunista), od roku 1945 byl členem ÚV KSČ a pak za tutéž stranu také poslancem Národního shromáždění.

Olbrachtova prvotina O zlých samotářích (1913) je českou reakcí na dobovou, tzv. bosáckou literaturu Maxima Gorkého. Zlo se tu projevuje jako nutná vzpoura společenských vyděděnců proti vlastnímu údělu. Naproti tomu v románu Žalář nejtemnější (1916) je rozpoznatelný vliv Sigmunda Freuda: jde o příběh ambiciózního individualisty, jenž po ztrátě zraku propadne chorobné žárlivosti. Olbracht zde vytvořil precizní studii člověka propadajícího se do bludu a ztrácejícího kontakt se světem. V Podivném přátelství herce Jesenia (1919), dalším psychologickém románu, využil jako symbolu motivu dvojnictví a zároveň obsáhl široký záběr české společnosti té doby.

Nadšené dojmy ze země po bolševické revoluci zachytil v reportážních Obrazech ze soudobého Ruska (1920), na jejichž tendenčnost navázal proslulým dílkem komunistické agitace Annou proletářkou (1928). Umění se opět přihlásilo v první polovině 30. let, kdy mohutně inspirován pobyty na Podkarpatské Rusi napsal nejprve svazek reportáží Země beze jména (1932), který se později rozrostl v knihu Hory a staletí (1935). Ta je jakýmsi spisovatelovým komentářem k jeho vrcholnému dílu Nikola Šuhaj loupežník (1933). Zde se v baladickém příběhu slučuje legenda s realitou a opojný přírodní a milostný lyrismus s epickou linií. Podkarpatskou inspiraci nese také povídková kniha Golet v údolí (1937), zobrazující osudy ortodoxních Židů.

Olbracht se poté věnoval adaptacím významných literárních děl: pro mládež převyprávěl v Biblických příbězích (1939) texty Starého Zákona a v knize O mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách (1947) staroindické bajky. Jasný motiv posílení národního sebevědomí mělo převyprávění kronik o době kolem smrti sv. Václava Ze starých letopisů (1940) a jnotajný podtext je rozpoznatelný i v adaptaci Prescottových Dějin dobytí Mexika, kterou vydal v roce 1947 pod názvem Dobyvatel (1947).

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>